

بانک جهانی و سیستم جدید برای ارزیابی ثروت ملت‌ها

ترجمه

دکتر مرتضی قروه باغیان

بانک جهانی در شرف ایجاد یک سیستم جدید است که ثروت ملت‌ها را از طریق درآمیختن عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی اندازه‌گیری کند. این سیستم اندازه‌گیری کمک عمده‌ای به دیدگاه بین‌المللی است که فقط به درآمد نظر دارد، و نیز برای نخستین بار است که ثروت برای تقریباً تمام کشورهای دنیا محاسبه شده است.

آقای اسماعیل سراج‌الدین، معاون بانک جهانی در امور توسعه پایدار محیط زیست، می‌گوید: «این سیستم جدید بانگه به ثروت و نه فقط درآمد در تعیین شاخص‌های استراتژی‌های رشد کشورها، تفکر متداول را به چالش می‌طلبد. این سیستم برای اولین بار یک تصویر سه‌بعدی از ثروت ملت‌ها و مناطق دنیا نشان می‌دهد که با نقطه‌نظر یک بُعدی مرسوم که تاکنون به کار رفته کاملاً متفاوت است.»

این سیستم جدید ثروت واقعی ملت‌ها را ترکیبی از این موارد می‌داند:

سرمایه طبیعی: ارزش اقتصادی زمین، آب، الوار، دارایی‌های زیرزمینی مانند نفت، طلا، آهن و مانند آن.

دارایی‌های تولید شده: ماشین‌آلات، کارخانه‌ها، پروژه‌های زیربنایی مانند سیستم‌های آبرسانی، جاده، راه آهن و غیره.

منابع انسانی: ارزش توانایی تولید مردم (مانند تحصیلات و تغذیه).

* این مقاله براساس مطلبی از آقای اسماعیل سراج‌الدین، نایب رئیس بانک جهانی در توسعه پایدار زیست محیطی، در نشریه زیر تدوین شده است:

بانک جهانی و سیستم جدید برای ارزیابی ثروت ملت‌ها ۸۹

سرمایه اجتماعی: تاکنون به‌طور جداگانه اندازه‌گیری نشده است. ارزش تولید سازمانی و نهادهای انسانی مانند خانواده‌ها و انجمن‌ها که در اشخاص به‌طور فردی بروز نمی‌کند بلکه در فرایند گروهی نمایانگر می‌شود.

بانک جهانی تحت این سیستم جدید ارزش دلاری سه مورد اول را که شامل سرمایه طبیعی، دارایی‌های تولید شده و منابع انسانی است، برای ۱۹۲ کشور مشخص نموده و یک دوره ۲۵ ساله برای ۹۰ کشور ایجاد کرده است. الگوها مهم‌تر از رده‌بندی یک کشور است، زیرا رده‌بندی ممکن است به دلیل تغییر اطلاعات و یا این که بانک جهانی باز هم بخواهد این سیستم توسعه را تصفیه کند، تغییر می‌کند.

یکی از نتایج جالبی که از این تجزیه و تحلیل جدید به دست آمد، این بود که دارایی‌های تولید شده که اغلب کشورها آن را به عنوان اولین شاخص ثروت می‌دانند، در واقع فقط حدود ۲۰ درصد از ثروت واقعی بسیاری از کشورها را شامل می‌شود. منابع انسانی بخش بسیار زیادی از ثروت واقعی را شامل می‌شود و کشورهای ثروتمند عمدتاً کشورهای هستند که در امور مربوط به منابع انسانی از قبیل آموزش و پرورش، تغذیه و خدمات درمانی بیشتر سرمایه‌گذاری کرده‌اند. این مسأله چنین طرز تفکری را که سرمایه‌گذاری در منابع انسانی مهم‌ترین راه ارتقاء توسعه است تأیید می‌کند. برای مثال، صادرکنندگان مواد خام (۶۳ کشور در حال توسعه) ۴/۶ درصد از کل ثروت جهانی را دارند که ۲۰ درصد از کل ثروتشان شامل دارایی‌های تولید شده، ۴۴ درصد سرمایه طبیعی و ۳۶ درصد منابع انسانی است.

دیگر کشورهای در حال توسعه (شامل ۱۰۰ کشور) ۱۵/۹ درصد از کل ثروت جهان را در اختیار دارند که ۱۶ درصد از کل ثروتشان شامل دارایی‌های تولید شده، ۲۸ درصد سرمایه طبیعی و ۵۶ درصد منابع انسانی است.

کشورهایی که درآمد بالا دارند (شامل ۲۹ کشور) ۷۹/۶ درصد از کل ثروت جهان را دارند که ۱۶ درصد از کل ثروتشان شامل دارایی‌های تولید شده، ۱۷ درصد سرمایه طبیعی و ۶۷ درصد منابع انسانی است.

آقای سراج‌الدین می‌گوید: «تجزیه و تحلیل جدید ما نشان می‌دهد که به‌رغم اختلاف فاحش در تکنولوژی و دستاوردها، کشورهای مثل ماداگاسکار و ایالات متحد ممکن است هر دو فقط ۱۶ درصد از کل ثروتشان را از دارایی‌های تولید شده کسب کنند. اختلاف در

ترکیب ثروت آن‌ها این است که ایالات متحد بازده بیشتری از منابع انسانی خود دارد.» سیستم قدیم گاهی عدم یا وجود «ثروت واقعی» یک کشور را پنهان می‌کند. اگر کشوری با به‌هدر دادن ثروتش، مثل فروش دارایی‌های طبیعی خود از قبیل نفت و زغال سنگ و جنگل‌ها، درآمد خود را افزایش دهد و این درآمد را به‌جای سرمایه‌گذاری مصرف کند، بنابراین سیستم جدید نرخ «عدم پس‌انداز» (از مایه خوردن) (dis-saving) را نشان می‌دهد. «عدم پس‌انداز» از ارزش خالص ثروت یک کشور کسر می‌شود. از سوی دیگر، کشورها می‌توانند از طریق پس‌انداز واقعی و افزایش ارزش خالص کشور ثروت جدیدی ایجاد کنند. پس‌انداز عبارت است از آنچه که یک کشور تولید می‌کند منهای مصرف. کاهش ارزش دارایی‌های تولید شده و کاهش منابع طبیعی آن کشور نتیجه «عدم پس‌انداز»، پول بسیار اندک برای سرمایه‌گذاری در منابع انسانی و دشوار ساختن راه‌هایی از فقر است.

بانک جهانی با تمرکز بر ثروت و پس‌انداز خالص به مفهوم «توسعه پایدار» عینیت می‌بخشد. آقای سراج‌الدین می‌گوید: «پایداری برای نسل‌های آتی اگر نه بیشتر از آنچه که هست، حداقل به همان اندازه که ما موقعیت توسعه داشتیم، فرصت و موقعیت فراهم می‌کند. این نکته بدین معنی است که ثروت سرانه را اگر نه بیشتر، حداقل به همان میزان که الان داریم، به نسل بعد منتقل کنیم. سرمایه در این جا شامل هر چهار نوع سرمایه است که عبارت بودند از دارایی‌های تولید شده، طبیعی، منابع انسانی و سرمایه اجتماعی. همچنین، بدین معنی است که جایگزینی نیز تا حدی امکان‌پذیر است، گرچه محدودیت‌هایی در رابطه با هریک از انواع این سرمایه‌ها به‌ویژه سرمایه طبیعی وجود دارد.»

آقای جان لوکاز، نویسنده اصلی گزارش، می‌گوید: «کاهش برخی از منابع طبیعی نباید پدیده‌ای مثبت یا منفی تلقی شود. این بستگی دارد که پول حاصل از فروش منابع طبیعی صرف چه کاری شده است؟ آیا صرف خرید اتومبیل‌های لوکس شده است یا صرف آموزش دختران؟»

بانک جهانی براساس همین محاسبات اولیه می‌گوید که روند توسعه پایدار ۳۵ کشور مورد توجه قرار گرفته است، زیرا تمایل این کشورها در مبادله سرمایه طبیعی با دارایی‌های تولید شده بسیار بالا و رو به افزایش است. مقایسه این اطلاعات با اطلاعات مربوط به پس‌انداز خالص نشان می‌دهد که تقریباً تمامی این کشورها نرخ پس‌انداز منفی در لوازم خانگی و

بخش‌های اداری داشتند، به این معنی که آن‌ها از محل ثروت جمع شده خود زندگی می‌کنند یا به عبارتی از کیسه می‌خورند.

نتایج اولیه سیستم جدید در نشریه بانک جهانی تحت عنوان «کنترل پیشرفت محیطی (MEP): گزارشی از پیشرفت کار» به چاپ رسیده است. روش و نتایج اولیه برای اولین بار به‌طور رسمی در کنفرانس تأمین مالی مؤثر برای توسعه پایدار زیست محیطی که قرار است از تاریخ ۴ تا ۱۶ اکتبر در شهر واشینگتن برگزار شود، ارائه خواهد شد. در این کنفرانس مقامات رسمی دولت‌ها، پیشگامان بخش خصوصی، سازمان‌های غیر دولتی، دانشمندان و دیگر محققان شرکت خواهند کرد.

آقای سراج‌الدین می‌گوید: «این تازه شروع کار است و خیلی خام. ما باید کار خود را یکسره کنیم و با مسائلی از قبیل توانمندی سیستم‌های زیست محیطی و سیستم‌های اجتماعی دست و پنجه نرم کنیم و به مشکلات واقعی فقر نظر داشته باشیم. با وجود این، شروع کار بسیار نویدبخش است و سوالات جالب زیادی برای تصمیم‌گیرنده‌ها، دانشگاهیان، اقتصاددانان و طرفداران محیط زیست به وجود آورده است.»

بانک جهانی تجزیه و تحلیل منظم‌تری را در خصوص برخی از کشورهای در حال توسعه در دو سال آینده انجام خواهد داد تا روش و اسلوب کار را تصفیه کند. این کشورها با مشاورهٔ مسئولان ملی انتخاب خواهند شد. توجه به ثروت و پس‌انداز خالص باید به ملت‌ها کمک کند تا مناسب‌ترین راه‌ها را برای استفادهٔ بهینه از منابع موجود با در نظر گرفتن حقوق نسل‌های آتی پیدا کنند. یافتن قیمت‌های صحیح و مرتبط (برای تمام اجزا در سیستم جدید) ضروری است تا مطمئن شویم که بازارها علامت‌های درست را دریافت و سیاست‌گذاران و جامعهٔ بین‌المللی سیاست‌های مناسب را طراحی می‌کنند.

سیستم جدید بانک جهانی هنوز هم توجه قابل ملاحظه ولی غیرمستقیم به مقیاس‌های متداول درآمد بر اساس تولید سرانه ناخالص ملی در ارزش‌گذاری زمین و منابع انسانی که توسط بانک جهانی محاسبه می‌شود، دارد. با این حال در انجام این کار در وهلهٔ اول تطابق محیطی با این مقیاس‌ها را در نظر می‌گیرد. یکی از نتایج عمدهٔ اندازه‌گیری ثروت یا سرمایه این است که نقطه نظر ساده را مردود می‌داند، مبنی بر این که توسعهٔ پایدار زیست محیطی حتماً باید برای نسل بعد درست همان مقدار از ترکیب سرمایهٔ طبیعی را که در حال حاضر وجود

دارد، باقی بگذارد.

MEP (کنترل پیشرفت محیطی) به‌وضوح می‌گوید که اندازه‌گیری ثروت باید اندازه‌گیری درآمد و جریان‌های پس‌انداز و سرمایه‌گذاری مربوط به آن را که برای ایجاد ثروت ضروری است کامل‌کند نه این‌که جایگزین آن شود. در پاسخ به این سؤال که آیا کشوری به‌اندازه‌کافی برای آینده پس‌انداز دارد یا نه، گزارش مذکور می‌گوید که تطابق‌های اندازه‌گیری درآمد سرانه که برخی از طرفداران محیط زیست از آن جانبداری می‌کنند اهمیت تحلیلی ندارد، ولی همین تطابق‌ها برای اندازه‌گیری پس‌انداز اغلب حائز اهمیت است.

روند ثروت و پس‌انداز به‌طور واضح‌تری در اطلاعات منطقه‌ای نشان داده شده است. کشورهای جنوب صحرای افریقا در اواخر دهه ۱۹۷۰ وارد یک دوره «عدم پس‌انداز» شدند و این فرایند طی دهه ۱۹۸۰ شدت گرفت، ولی اوائل دهه ۱۹۹۰ بهتر شد، و «عدم پس‌انداز» هنوز هم ادامه دارد. در همین زمان، اکثر کشورهای آسیای شرقی میزان پس‌انداز فزاینده سریعی نشان دادند که از اوائل دهه ۱۹۸۰ شروع شده بود.

آقای سراج‌الدین می‌گوید: «این موضوع بررسی‌های ما را تأیید می‌کند و در نتیجه اعتماد به نفس بیشتری به ما می‌دهد که اندازه‌گیری پس‌انداز عمومی معیارهای مهم‌تری از واقعیت را دربر دارد.» تمرکز بر پس‌انداز خالص همچنین نتایج درازمدتی را هم آشکار می‌سازد. مثلاً نسل‌های آتی در کشورهای شاخه جنوب صحرای افریقا از مقداری از ارث خود که امروز خرج شده محروم خواهند بود. از سوی دیگر، آینده برای ساکنان قرن بیست و یکم شرق آسیا به دلیل آن چیزی که والدین قرن بیستم آن‌ها امروز پس‌انداز می‌کنند بهتر و روشن‌تر است.

جنوب آسیا نرخ پس‌انداز مثبت بسیار کمتری داشته، گرچه این امر از اواخر دهه ۱۹۷۰ آغاز شده است. امریکای لاتین و منطقه کارائیب بعد از نوسان‌های زیاد در اوائل دهه ۱۹۹۰ وارد دوره «عدم پس‌انداز» شدند، اگرچه این امر هیچ‌وقت به‌شدت وضعیت کشورهای جنوب صحرای افریقا و خاورمیانه و افریقای شمالی نبوده است که بعد از افزایش قابل‌ملاحظه‌ای در ثروتشان در دهه ۱۹۷۰ که به دلیل افزایش سرمایه طبیعی آن‌ها بود، «عدم پس‌انداز» را در دهه ۱۹۸۰ و اوائل دهه ۱۹۹۰ شروع کردند.

تجزیه و تحلیل کشورها

استرالیا و کانادا ثروتمندترین کشورهای دنیا هستند، چون ثروت بی‌کران طبیعی آن‌ها توسط جمعیت نسبتاً کمی تصاحب شده است. دیگر کشورهای ثروتمند دنیا به ترتیب عبارتند از لوکزامبورگ، سوئیس، ژاپن، سوئد، ایسلند، قطر، امارات متحد عربی، دانمارک، نروژ و ایالات متحد آمریکا. رده‌بندی کلی هر کشور می‌تواند با افزایش اطلاعات بیشتر با تصفیه روش‌های اندازه‌گیری توسط بانک جهانی بالا و پایین رود.

کشورهایی مانند سوئیس و ژاپن همیشه در درآمد سرانه نسبت به آمریکا در رده بالاتری قرار دارند، اگرچه سرمایه طبیعی آن‌ها بسیار اندک است ولی آن‌ها خیلی بیشتر از آمریکا در منابع انسانی و دارایی‌های تولید شده سرمایه‌گذاری می‌کنند. آلمان با سرمایه طبیعی برابر یک پنجم آمریکا و سرمایه‌گذاری مشابه در دارایی‌های تولید شده به ثروتمندی آمریکا است، زیرا آلمان سرمایه‌گذاری بیشتری در منابع انسانی انجام داده است.

اتیوپی در فهرست برآورد شده ثروت سرانه فقیرترین کشور دنیا است. دیگر کشورهای فقیر دنیا، با رقم‌های دلاری نزدیک به هم که در واقع می‌توان گفت همه مثل هم هستند، عبارت‌اند از نپال، برونودی، مالاوی، تانزانیا، ویتنام، موزامبیک، سیرالئون، گینه بیسائو و رواندا.

این برآوردهای جدید از ثروت نشان می‌دهد که هر کشوری با ۱۰۰ هزار دلار درآمد سرانه در سرمایه طبیعی یک کشور ثروتمند خواهد بود. اما برای این‌که واقعاً ثروتمند باشد باید توازن بین حفظ این سرمایه طبیعی را در مقابل سرمایه‌گذاری در دیگر اشکال ثروت از قبیل منابع انسانی و یا دارایی‌های تولید شده برقرار کند. کشورهایی که به نظر می‌رسد به طور منطقی در حال توسعه باشند، توانسته‌اند سرانه ده‌ها هزار دلار در دارایی‌های تولید شده مانند پروژه‌های زیربنایی و ماشین‌آلات و غیره و منابع انسانی خود سرمایه‌گذاری کنند.

تقریباً تمام ۲۶ کشوری که در رده بالاتری در جدول ثروت نسبت به جدول درآمد قرار دارند همگی ۶۰ درصد از ثروتشان در منابع طبیعی است. از سوی دیگر، ۱۲ کشور هستند که همین میزان از ثروت طبیعی را دارند، ولی تغییرات مهمی در مورد آن‌ها صورت نگرفته است. دلیل این‌که این ۱۲ کشور در رده بالاتری قرار نمی‌گیرند، این است که آن‌ها در دو مورد دیگر یعنی سرمایه تولید شده و منابع انسانی در رده نسبتاً پایین‌تری قرار دارند.

زمین بارزترین شکل از منابع طبیعی برای اکثر کشورها است، اما اکثر کشورهایی که در رده‌های بالاتر قرار دارند نعمت‌های قابل توجه‌ای از منابع سطح زمینی مثل الوار و منابع زیرزمینی مانند نفت، گاز طبیعی، زغال سنگ و منابع کانی و غیره دارند.

کشورهای درحال توسعه که منابع طبیعی استثنائی دارند، مانند سورینام (جنگل، هیدرواکسید، آلومینیوم آهن دار، سنگ آهن) و گابن (نفت، جنگل، منگنز)، از نظر ثروت در رده بسیار بالاتری قرار دارند تا درآمد سرانه. سورینام از نظر ثروت سرانه با اتریش و بلژیک قابل مقایسه است ولی فقط می‌تواند یک چهارم از درآمد سرانه شهروندان خود را تأمین کند. گابن حتی از زلاندنو و ایرلند هم ثروتمندتر است ولی فقط یک سوم از درآمد سرانه‌ای را که در این کشورهای پیشرفته وجود دارد می‌تواند برای شهروندانش فراهم کند. آقای سراج‌الدین می‌گوید: «چالش توسعه پایدار این است که به این کشورها کمک کند تا توازن بین سرمایه طبیعی خود را با لزوم توسعه منابع تولیدی انسانی و دارایی‌های تولید شده حفظ کنند.»

گزارش یاد شده معلوم می‌دارد که سبزکاری (greening) در مقیاس‌های درآمد سرانه در رده‌بندی بین‌المللی تعداد معدودی از کشورها که عمدتاً از فقیرترین کشورها مانند لیبیا، گویان، آنگولا و زئیر و سومالی هستند، تأثیرات به‌سزایی دارد.

در مورد تقریباً نیمی از کشورها که برآوردها قابل جمع‌آوری بود، فروش منابع طبیعی (فقط فروش الوار و دارایی‌های زیرزمینی تا به حال اندازه‌گیری شده، روش بسیار مهمی برای تأمین مالی مورد نیاز دارایی‌های تولید شده (ماشین‌آلات، زیربنایی و غیره) بوده است. در این کشورها حداقل یک چهارم بودجه مورد نیاز از طریق فروش درازمدت سرمایه طبیعی تأمین مالی شده است. فقط دو کشور با درآمدهای بالا، یعنی نروژ و ایسلند، در این گروه قرار دارند. حدود دوپنجم از این کشورها حداقل برای تأمین مالی نیمی از سرمایه‌گذاری در دارایی‌های ثابت در تمام دوره‌های بررسی شده (۷۵-۱۹۷۰، ۸۲-۱۹۷۸، ۹۰-۱۹۸۵) به فروش سرمایه طبیعی متکی بوده‌اند. یک پنجم دیگر همین کار را حداقل برای یکی از دوره‌های بررسی شده انجام داده‌اند و نسبت اتکای آن‌ها به این کار، یعنی فروش سرمایه طبیعی، رو به افزایش است. دوپنجم دیگر از این کشورها در گذشته شدیداً به فروش سرمایه طبیعی متکی بودند، ولی این وابستگی رو به کاهش است.

موجودی سرمایه که این نسل برای آینده باقی می‌گذارد، اگر بیشتر نباشد، باید حداقل به

همان اندازه باشد. این روش جدید کشورها را تشویق می‌کند که در نظر بگیرند آیا می‌توانند یک شکل از سرمایه را جایگزین نوع دیگر کنند تا انعطاف لازم را برای بهبود زندگی مردم به دست آورند، و نیز هشدار می‌دهد چنانچه منابع سرمایه خود را به جای افزودن به آن مصرف‌کنند، دچار ضعف و سستی می‌شوند.

با توجه به توان محدود پس‌انداز داخلی کشورها، یکی از راه‌های کاهش فاصله بین پس‌انداز و سرمایه‌گذاری استقراض خارجی است. در بسیاری از موارد از فروش یا صادرات منابع طبیعی به همین منظور استفاده می‌شود. توان تشخیص تبدیل دارایی‌ها از ایجاد ثروت جدید (پس‌انداز خالص) به جامعه بین‌المللی کمک می‌کند تا بفهمد چرا روند کلی توسعه با توجه به تمام تغییرها رو به بالا یا رو به پایین است.

برای مثال، در بسیاری از کشورهای جنوب صحرای افریقا وابستگی شدید به مبادله سرمایه طبیعی با دارایی‌های تولید شده دلیل قاطعی برای روند رو به پایین درآمد سرانه آن‌ها در مقایسه با روند رشد درآمد سرانه صادرکنندگان دارایی‌های تولید شده است که در کشورهای با درآمد بالا دیده می‌شود. رشد سریع جمعیت و تقسیم سرمایه غیرقابل تغییر بین جمعیت بیشتر، خود چالشی است که کشورهای این منطقه با آن مواجه‌اند، به این معنی که تا چه حد باید در منابع انسانی و دارایی‌های تولید شده سرمایه‌گذاری کنند تا بتوانند ثروت سرانه خود را فقط حفظ کنند، حالا افزایش آن بماند. این خود میزان واقعی توانمندی است.

اکثر کشورهایی که با شاخص پس‌انداز خالص در وضعیت بدتری قرار دارند، کشورهایی هستند که حداقل یک چهارم از سرمایه‌گذاری ثابت خود را از طریق فروش دارایی‌ها تأمین مالی کرده‌اند. در برخی موارد، عدم پس‌انداز بیش از ۱۰۰ درصد سرمایه‌گذاری است که نشان‌دهنده وابستگی زیاد به فروش دارایی‌ها نه تنها برای تأمین مالی خرید دارایی‌های تولید شده بلکه برای تأمین مصرف جاری نیز است که در نتیجه کشورها را در راه رشد ناپایدار قرار می‌دهد.

سیستم جدید (براساس ثروت) در مقابل سیستم قدیم (براساس درآمد) محاسبات جدید هنوز جای بحث دارد و روش و الگوی کلی خیلی مهم‌تر از رده‌بندی تک‌تک کشورها است. اما در پاسخ به سئوالاتی که راجع به مقایسه رده‌بندی براساس ثروت با رده‌بندی

براساس درآمد می‌شود، نتایج به شرح زیر است:

حدود ۳۰ کشور از ۱۹۲ کشور رده‌بندی شده بین ۱۰ تا ۱۹ پله در رده‌بندی سیستم جدید بانک جهانی در مقایسه با رده‌بندی متداول که فقط از آمار درآمد استفاده می‌شد، سقوط کردند و دو کشور ۲۰ پله سقوط کردند. این‌ها نمونه‌هایی هستند که در آن‌ها سیستم جدید نگاهی کاملاً اساسی و متفاوت به نحوه استفاده کشورها از دارایی‌هایشان و سرمایه‌گذاری‌شان برای مردم داشته است. به همین نحو، حدود ۱۸ کشور در این روش جدید ۲۰ پله یا بیشتر بالاتر آمدند و ۸ کشور بین ۱۰ تا ۱۹ پله صعود کردند.

کشورهایی که بین ۱۰ تا ۱۹ پله پایین آمدند، عبارتند از رواندا، نیجر، گامبیا، سومالی، توگو، لسوتو، سنگال، مصر، قیرقیزستان، میانمار، رومانی، گواتمالا، مراکش، السالوادور، مولداوی، لبنان، تونگا، میکرونزی، جزایر مارشال، کره شمالی، اوکراین، قزاقستان، تونس، آلبانی، جمهوری اسلوواکی، ترکیه، تایلند، لاتویا، دومینیکن و موریتس. افغانستان و جیبوتی ۲۰ پله یا بیشتر سقوط کردند.

کشورهایی که بیش از ۲۰ پله صعود کردند، عبارت‌اند از بوتان، زامبیا، لیبیا، جمهوری افریقای مرکزی، جزایر سلیمان، پاپوآ گینه نو، گینه، کنگو، جامائیکا، سوازیلند، مغولستان، یوگسلاوی، گویان، نامیبیا، بوتسوانا، گابن، سورینام و استرالیا.

کشورهایی که بین ۱۰ تا ۱۹ پله صعود کردند، عبارت‌اند از سودان، لائوس، موریتانی، بولیوی، روسیه، کالدونیای جدید، قطر و کانادا.

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار آمریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۱. ایتوبی	۱۴۰۰	۴۰	۲۱	۳۹
۲. نپال	۱۶۰۰	۵۶	۲۷	۱۷
۳. بروندي	۲۱۰۰	۶۷	۲۶	۷
۴. مالای	۲۲۰۰	۴۲	۳۲	۲۶
۵. اوگاندا	۲۳۰۰	۱۸	۵۱	۳۲
۶. تانزانیا	۲۴۰۰	۱۱	۳۱	۵۸
۷. وتنام	۲۶۰۰	۷۴	۱۵	۱۱
۸. موزامبیک	۲۹۰۰	۱۴	۴۰	۴۶
۹. سیرالئون	۲۹۰۰	۱۴	۱۸	۶۸
۱۰. گینه بیسائو	۲۹۰۰	۱۸	۲۱	۶۲
۱۱. روآندا	۲۹۰۰	۷۰	۲۲	۹
۱۲. بنگلادش	۳۱۰۰	۷۹	۱۴	۷
۱۳. نیجر	۳۲۰۰	۳۴	۲۷	۳۹
۱۴. کامبوج	۳۵۰۰	۲۴	۱۷	۵۹
۱۵. بورکینافاسو	۳۵۰۰	۴۴	۲۶	۳۰
۱۶. گامبیا	۳۵۰۰	۵۶	۳۲	۱۲
۱۷. کنیا	۳۸۰۰	۴۶	۴۲	۱۲
۱۸. مالی	۴۰۰۰	۲۲	۱۹	۵۹
۱۹. نیجریه	۴۱۰۰	۱۸	۵۴	۲۸
۲۰. هند	۴۳۰۰	۶۴	۲۵	۱۱
۲۱. ماداگاسکار	۴۵۰۰	۲۴	۱۶	۶۰
۲۲. چاد	۴۶۰۰	۱۸	۱۴	۶۸

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار آمریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۲۳. هائیتی	۵۰۰۰	۷۸	۱۸	۴
۲۴. سومالی	۵۲۰۰	۲۲	۳۴	۴۳
۲۵. سانتوم/پرین	۵۴۰۰	۷۹	۱۷	۴
۲۶. بنین	۵۸۰۰	۴۱	۲۹	۳۰
۲۷. سودان	۶۰۰۰	۱۵	۲۷	۵۸
۲۸. توگو	۶۳۰۰	۵۰	۳۲	۱۸
۲۹. افغانستان	۶۵۰۰	۴۸	۲۸	۲۴
۳۰. بوتان	۶۵۰۰	۸	۷	۸۵
۳۱. چین	۶۶۰۰	۷۷	۱۵	۸
۳۲. لائوس	۶۷۰۰	۱۲	۱۲	۷۶
۳۳. پاکستان	۶۸۰۰	۸۱	۱۳	۶
۳۴. گینه استوایی	۷۰۰۰	۱۰	۱۵	۷۵
۳۵. غنا	۷۴۰۰	۵۳	۱۴	۲۳
۳۶. جمهوری یمن	۷۵۰۰	۵۹	۲۱	۲۱
۳۷. نیکاراگوئه	۸۰۰۰	۴۹	۱۳	۳۸
۳۸. جزایر کومور	۸۱۰۰	۷۵	۱۹	۵
۳۹. جیبوتی	۸۳۰۰	۲۸	۳۲	۴۱
۴۰. تاجیکستان	۸۵۰۰	۵۷	۲۸	۱۵
۴۱. مالدیو	۸۸۰۰	۸۲	۱۸	۰
۴۲. سری لانکا	۹۴۰۰	۷۷	۱۷	۶
۴۳. لسونو	۹۹۰۰	۷۴	۱۷	۸
۴۴. هندوراس	۱۰۰۰۰	۵۰	۲۸	۲۲

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار امریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۴۵. سنگال	۱۰۰۰۰	۵۲	۱۸	۳۰
۴۶. ساحل عاج	۱۰۵۰۰	۴۷	۲۹	۲۴
۴۷. مصر	۱۰۶۰۰	۷۶	۲۱	۴
۴۸. زئیر	۱۱۰۰۰	۲۴	۵	۷۱
۴۹. زیمبابوه	۱۱۰۰۰	۳۲	۲۶	۴۲
۵۰. ارمنستان	۱۱۰۰۰	۷۹	۱۶	۴
۵۱. کیریباتی	۱۱۰۰۰	۷۳	۱۹	۸
۵۲. اندونزی	۱۲۰۰۰	۵۵	۱۷	۲۸
۵۳. زامبیا	۱۳۰۰۰	۹	۱۸	۷۳
۵۴. آذربایجان	۱۴۰۰۰	۶۸	۲۵	۶
۵۵. کامرون	۱۴۰۰۰	۳۴	۲۲	۴۵
۵۶. قیرغیزستان	۱۴۰۰۰	۵۳	۲۲	۲۴
۵۷. میانمار	۱۴۰۰۰	۶۶	۱۸	۱۶
۵۸. موریتانی	۱۵۰۰۰	۱۹	۱۱	۷۱
۵۹. فیلیپین	۱۵۰۰۰	۷۴	۱۷	۹
۶۰. ازبکستان	۱۵۰۰۰	۶۹	۱۹	۱۲
۶۱. لیبیا	۱۶۰۰۰	۱۷	۱۲	۷۱
۶۲. گرجستان	۱۶۰۰۰	۶۵	۲۸	۶
۶۳. دماغه سبز	۱۶۰۰۰	۸۰	۱۷	۳
۶۴. ساموآ غربی	۱۷۰۰۰	۶۳	۱۷	۲۱
۶۵. رومانی	۱۷۰۰۰	۷۰	۱۷	۱۳
۶۶. گواتمالا	۱۸۰۰۰	۷۵	۱۵	۱۰

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه		
	(دلار آمریکا)		
	منابع ثروت (درصد از کل)		
	منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۶۷. مراکش	۷۰	۱۸	۱۲
۶۸. افریقای مرکزی	۱۳	۷	۸۰
۶۹. پرو	۲۳	۲۹	۴۸
۷۰. اکوادور	۴۲	۳۱	۲۷
۷۱. دومینیکن	۷۶	۱۷	۷
۷۲. اردن	۵۷	۳۷	۵
۷۳. ال سالوادور	۸۳	۱۴	۳
۷۴. سوریه	۶۶	۲۳	۱۱
۷۵. بولیوی	۱۷	۱۵	۶۸
۷۶. مولداوی	۷۷	۱۹	۴
۷۷. بلغارستان	۶۱	۱۵	۲۴
۷۸. لبنان	۷۸	۲۱	۲
۷۹. آنگولا	۲۰	۷	۷۲
۸۰. لیتوانی	۶۲	۲۹	۹
۸۱. پاراگوئه	۲۷	۱۶	۵۷
۸۲. کلمبیا	۵۹	۱۶	۲۵
۸۳. تونگا	۷۷	۱۷	۷
۸۴. ترکمنستان	۲۳	۱۴	۶۳
۸۵. جزایر میکرونزی	۸۰	۱۸	۲
۸۶. جزایر مارشال	۷۸	۱۷	۵
۸۷. الجزایر	۲۰	۵۵	۲۵
۸۸. جمهوری دموکراتیک کنگو	۷۷	۱۷	۷

بانک جهانی و سیستم جدید برای ارزیابی ثروت ملت‌ها ۱۰۱

ت ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار امریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۸۹. اوکراین	۳۰۰۰۰	۷۷	۱۷	۶
۹۰. جزایر سلیمان	۳۱۰۰۰	۸	۷	۸۵
۹۱. وانواتو	۳۱۰۰۰	۱۵	۱۲	۷۳
۹۲. قزاقستان	۳۱۰۰۰	۸۰	۱۹	۱
۹۳. تونس	۳۱۰۰۰	۶۷	۲۱	۱۲
۹۴. آلبانی	۳۳۰۰۰	۷۵	۱۵	۱۰
۹۵. اسلوواک	۳۳۰۰۰	۷۸	۱۷	۵
۹۶. ترکیه	۳۳۰۰۰	۷۲	۱۵	۱۳
۹۷. تایلند	۳۴۰۰۰	۸۱	۱۱	۸
۹۸. کوبا	۳۵۰۰۰	۶۵	۱۴	۲۱
۹۹. لاتویا	۳۵۰۰۰	۶۸	۲۰	۱۲
۱۰۰. گینه نو	۳۶۰۰۰	۹	۳	۸۸
۱۰۱. عراق	۳۶۰۰۰	۴۰	۳۲	۲۸
۱۰۲. کستاریکا	۳۶۰۰۰	۷۰	۱۶	۱۴
۱۰۳. سنت وینست	۳۶۰۰۰	۸۱	۱۷	۲
۱۰۴. گینه	۳۸۰۰۰	۵	۴	۹۱
۱۰۵. ایران	۳۸۰۰۰	۳۴	۳۷	۲۹
۱۰۶. کنگو	۳۹۰۰۰	۱۸	۲۲	۶۰
۱۰۷. فیجی	۳۹۰۰۰	۶۴	۱۵	۲۱
۱۰۸. گرنادا	۴۰۰۰۰	۸۱	۱۷	۲
۱۰۹. پاناما	۴۳۰۰۰	۵۹	۱۹	۲۲
۱۱۰. جامائیکا	۴۶۰۰۰	۲۳	۱۹	۵۸

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

منابع ثروت (درصد از کل)			برآورد ثروت سرانه (دلار آمریکا)	نام کشور
سرمایه طبیعی	دارایی فیزیکی	منابع انسانی		
۶	۱۶	۷۷	۴۶۰۰۰	۱۱۱. دومینیکا
۴۵	۱۹	۳۷	۴۷۰۰۰	۱۱۲. برزیل
۶۰	۱۴	۲۶	۴۸۰۰۰	۱۱۳. بلیز
۲	۱۴	۸۵	۴۸۰۰۰	۱۱۴. موریتس
۷۳	۹	۱۸	۴۹۰۰۰	۱۱۵. سوازیلند
۳۱	۱۳	۵۶	۵۰۰۰۰	۱۱۶. لهستان
۱۹	۱۵	۶۶	۵۰۰۰۰	۱۱۷. جمهوری چک
۷۹	۳	۱۸	۵۱۰۰۰	۱۱۸. مغولستان
۱۰	۱۱	۷۹	۵۳۰۰۰	۱۱۹. روسیه سفید
۲	۱۶	۸۲	۵۴۰۰۰	۱۲۰. سنت لوسیا
۱۴	۱۴	۷۱	۵۵۰۰۰	۱۲۱. استونی
۲۵	۱۶	۵۹	۵۶۰۰۰	۱۲۲. مالزی
۳۶	۲۵	۳۹	۵۸۰۰۰	۱۲۳. ونزوئلا
۴۶	۱۴	۴۰	۶۱۰۰۰	۱۲۴. افریقای جنوبی
۳۰	۱۴	۵۶	۶۱۰۰۰	۱۲۵. آروگوئه
۱۲	۱۶	۷۲	۶۳۰۰۰	۱۲۶. مجارستان
۵	۱۸	۷۷	۶۸۰۰۰	۱۲۷. سنت کیتز / نویس
۴۳	۹	۴۹	۷۰۰۰۰	۱۲۸. شیلی
۱۱	۳۰	۵۹	۷۰۰۰۰	۱۲۹. ترینیداد و توباگو
۲۸	۵۴	۱۸	۷۱۰۰۰	۱۳۰. یوگسلاوی
۱۶	۱۱	۷۳	۷۴۰۰۰	۱۳۱. مکزیک
۲	۲۱	۷۶	۷۸۰۰۰	۱۳۲. رونیون

بانک جهانی و سیستم جدید برای ارزیابی ثروت ملت‌ها ۱۰۳

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	منابع ثروت (درصد از کل)			برآورد ثروت سرانه (دلار امریکا)
	منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی	
۱۳۳. گویان	۳	۵	۹۲	۹۰۰۰۰
۱۳۴. لیبی	۲۳	۴۳	۳۵	۹۳۰۰۰
۱۳۵. گوادلوپ	۸۰	۱۷	۳	۹۷۰۰۰
۱۳۶. مارتینیک	۸۲	۱۷	۲	۹۸۰۰۰
۱۳۷. سیشل	۸۱	۱۷	۲	۹۸۰۰۰
۱۳۸. روسیه	۱۵	۱۵	۷۰	۹۸۰۰۰
۱۳۹. آروبا	۸۰	۱۷	۳	۱۰۰۰۰۰
۱۴۰. گویان هلند	۸۱	۱۷	۳	۱۰۰۰۰۰
۱۴۱. گوام	۸۰	۱۶	۴	۱۰۱۰۰۰
۱۴۲. ماکائو	۸۴	۱۶	۱	۱۰۵۰۰۰
۱۴۳. اسلونی	۶۷	۱۶	۱۷	۱۱۱۰۰۰
۱۴۴. پورتوریکو	۸۱	۱۷	۱	۱۱۴۰۰۰
۱۴۵. باربادوس	۸۲	۱۷	۱	۱۱۷۰۰۰
۱۴۶. آنتی‌گوا	۸۳	۱۵	۲	۱۱۹۰۰۰
۱۴۷. آرژانتین	۳۹	۱۰	۵۱	۱۲۰۰۰۰
۱۴۸. عمان	۶۴	۱۵	۲۰	۱۲۲۰۰۰
۱۴۹. جمهوری کره	۸۸	۱۰	۲	۱۲۳۰۰۰
۱۵۰. بحرین	۷۵	۱۷	۸	۱۲۶۰۰۰
۱۵۱. مالت	۸۳	۱۶	۰	۱۳۴۰۰۰
۱۵۲. پرتغال	۸۱	۱۲	۷	۱۴۱۰۰۰
۱۵۳. یونان	۷۵	۱۴	۱۱	۱۴۲۰۰۰
۱۵۴. پلینزی فرانسه	۷۲	۱۷	۱۱	۱۴۹۰۰۰

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار آمریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۱۵۵. جزایر کانال	۱۵۱۰۰۰	۸۲	۱۷	۱
۱۵۶. جزایر ویرجین	۱۵۶۰۰۰	۸۲	۱۶	۲
۱۵۷. برونی	۱۶۵۰۰۰	۷۲	۱۵	۱۲
۱۵۸. قبرس	۱۷۲۰۰۰	۷۹	۱۶	۵
۱۵۹. نامیبیا	۱۸۱۰۰۰	۲۲	۳	۷۵
۱۶۰. کالدونیای جدید	۱۸۲۰۰۰	۱۳	۹	۷۸
۱۶۱. عربستان سعودی	۱۸۴۰۰۰	۲۸	۱۸	۵۵
۱۶۲. بوتسوانا	۱۸۸۰۰۰	۱۷	۲	۸۱
۱۶۳. زلاند نو	۲۱۲۰۰۰	۳۹	۲۳	۳۸
۱۶۴. ایرلند	۲۱۲۰۰۰	۷۶	۱۵	۹
۱۶۵. باهاما	۲۲۷۰۰۰	۷۱	۱۶	۱۳
۱۶۶. گابن	۲۳۲۰۰۰	۲۱	۱۴	۶۵
۱۶۷. اسرائیل	۲۵۵۰۰۰	۸۶	۱۲	۲
۱۶۸. اسپانیا	۲۶۸۰۰۰	۷۸	۱۳	۹
۱۶۹. هنگ کنگ	۳۰۲۰۰۰	۸۸	۱۲	۰
۱۷۰. سنگاپور	۳۰۶۰۰۰	۸۵	۱۵	۰
۱۷۱. انگلستان	۳۲۴۰۰۰	۸۳	۱۴	۳
۱۷۲. فنلاند	۳۴۷۰۰۰	۳۴	۲۸	۳۸
۱۷۳. ایتالیا	۳۷۳۰۰۰	۸۲	۱۵	۳
۱۷۴. هلند	۳۷۹۰۰۰	۸۰	۱۸	۲
۱۷۵. بلژیک	۳۸۴۰۰۰	۸۳	۱۶	۲
۱۷۶. سورینام	۳۸۹۰۰۰	۱۹	۴	۷۷

بانک جهانی و سیستم جدید برای ارزیابی ثروت ملت‌ها ۱۰۵

ترکیب ثروت در کشورهای گوناگون، ۱۹۹۰

نام کشور	برآورد ثروت سرانه (دلار آمریکا)	منابع ثروت (درصد از کل)		
		منابع انسانی	دارایی فیزیکی	سرمایه طبیعی
۱۷۷. اتریش	۳۹۴۰۰۰	۷۵	۱۸	۷
۱۷۸. آلمان	۳۹۹۰۰۰	۷۹	۱۷	۵
۱۷۹. کویت	۴۰۵۰۰۰	۶۲	۹	۲۹
۱۸۰. فرانسه	۴۱۳۰۰۰	۷۷	۱۷	۷
۱۸۱. آمریکا	۴۲۱۰۰۰	۵۹	۱۶	۲۵
۱۸۲. نروژ	۴۲۴۰۰۰	۴۸	۲۲	۳۰
۱۸۳. دانمارک	۴۶۳۰۰۰	۷۶	۱۷	۷
۱۸۴. امارات متحد عربی	۴۷۱۰۰۰	۶۵	۱۴	۲۱
۱۸۵. قطر	۴۷۳۰۰۰	۵۱	۱۱	۳۹
۱۸۶. ایسلند	۴۸۶۰۰۰	۲۳	۱۶	۶۱
۱۸۷. سوئد	۴۹۶۰۰۰	۵۶	۱۶	۲۹
۱۸۸. ژاپن	۵۶۵۰۰۰	۸۱	۱۸	۲
۱۸۹. سوئیس	۶۴۷۰۰۰	۷۸	۱۹	۳
۱۹۰. لوکزامبورگ	۶۵۸۰۰۰	۸۳	۱۲	۴
۱۹۱. کانادا	۷۰۴۰۰۰	۲۲	۹	۶۹
۱۹۲. استرالیا	۸۳۵۰۰۰	۲۱	۷	۷۱
متوسط جهان	۸۶۰۰۰	۶۴	۱۶	۲۰

مأخذ: داده‌های این جدول برگرفته از نشریه زیر است:

World Bank, *Monitoring Environmental Progress*, 1999, tables 1-2, 2-2 .